

Použitá literatura

- Andrášiová, M. – *Keď do života vstúpi rakovina*, Bratislava: Landy, s.r.o., 2009. Publikace, která pomáhá porozumět tomu, co onkologický pacient prožívá, a nabízí doporučení, jak mu může jeho okolí pomoci tyto potíže zvládnout, případně čeho je třeba se v poskytování podpory vyvarovat.
- Andrášiová, M. – *Syndróm vyhorenia v lekárskej praxi, možnosti jeho zvládania a prevencie*, Bratislava: Solen, Via practica 2/2006. Článek vysvětluje příčiny vzniku syndromu vyhoření u lékařů, jeho projevy a faktory, které napomáhají jeho zvládnání.
- Angenendt, G., Schütze-Kreilkamp, U., Tschuschke, V. – *Psychoonkologie v praxi, Psychoedukace, poradenství a terapie*, Praha: Portál, 2010. Přehledová publikace o psychoonkologii.
- Back, A., Arnold, R., Tulsky, J. – *Mastering Communication with seriously Ill Patients, Balancing Honesty with Empathy and Hope*, Cambridge University Press, 2009. Zlepšování komunikace s vážně nemocnými pacienty je velmi prakticky orientovaná, hutná a zajímavě napsaná paperbacková kniha, ze které jsme si vypůjčili náš podtitul, neboť spojuje to, co i my pokládáme za nejpodstatnější v komunikaci lékař – pacient.
- Balint, M. – *The Doctor, His Patient and the Illness*, Edinburgh Churchill Livingstone, 2000. Více o přístupu lékařů k pacientům a bálintovských supervizních skupinách se dozvíte přímo v jedné z autorových knih.
- Barracough, J. – *Cancer and emotions, A Practical Guide to Psycho-Oncology, 3rd Edition*, New York: Wiley, 1998. Emocionální aspekty rakoviny zasahují pacienty, jejich rodiny, partnery i ošetřující personál. Tato kniha popisuje nejčastější potíže, které se během onemocnění mohou objevit, jakož i preventivní a efektivní způsoby jejich zvládnání.
- Bavelasová, J. B., Jackson, D. D., Watzlawick, P. – *Pragmatika lidské komunikace – Interakční vzorce, patologie, paradoxy*, Brno: Newton Books, 2011. Základní axiomy komunikace jsou vysvětleny v jedné z nejcitovanějších knih o komunikaci.
- Bednařík, A. – *Riešenie konfliktov*, Bratislava: PDCS, 2001. Při tématech řešení konfliktů jsme čerpali i z předchozí knihy jednoho z autorů.
- Bednařík, A. – *Facilitace, Jak vést skupinová setkání*, Kladno: AISIS, 2008. Strukturování rozhovorů a nastavování jejich cílů a další dovednosti vedení rozhovorů jsme v aplikované podobě na lékařské prostředí čerpali odsud.
- Buckman, R. A. – *How to Break Bad News, A Guide for Health Care Professionals*, Baltimore: The Johns Hopkins University Press 1992. Šestikrokový protokol je v originální verzi popsán v knize samotného autora protokolu.
- Byock, I. – *Dobré umírání, Možnosti pokojného konce života*, Praha: Vyšehrad, 2005. Hluboce lidská kniha amerického autora vycházející z jeho osobních i klinických zkušeností praktického lékaře, člověka, který usiluje o to, aby pacient prožil poslední chvíle života důstojně.
- Griffin, E. A. – *A First Look at Communication Theory, 8th Edition*, McGraw-Hill, 2012. Přehled současných komunikačních teorií najdete zde nebo i na internetové stránce www.afirstlook.com, která je průvodcem k této knize. Na stránce jsou i jiné komunikační teorie, které již do novějších edic publikace autor nezařadil. Většina z nich je zde však ke stažení a přečtení v pdf formátu.
- Hannezelová, M. – *Smrt zblízka, Umírající nás učí žít*, Praha: ETC Publishing, 1997. Expresivně popsané vzpomínky francouzské psychologičky na práci na oddělení paliativní péče zachycující klíčové způsoby pomoci umírajícím.

- Holland, J. C. et al. – *Psychoonkology, 2nd Edition, New York: Oxford University Press, 2010*. Onkoložka, která se zasloužila o rozvoj psychoonkologie, mezioborové disciplíny, která zkoumá a popisuje vztahy a mechanismy jejich účinku mezi psychosociálními faktory a etiologií nebo progresí onkologického onemocnění, jakož i možnosti psychologické intervence v adaptaci pacienta na stres, který nemoc a její léčba přinášejí. Tomuto tématu věnuje tuto rozsáhlou publikaci.
- Chovancová, Z., Vašková, J. – *Diagnóza nádor a co dál..., Praha: Grada Publishing, 1998*. Publikace klinických psycholožek primárně věnována onkologickým pacientům a jejich příbuzným je vhodnou příručkou i pro zdravotnické pracovníky, protože jasně a srozumitelně popisuje prožívání, potřeby pacientů i proces, kterým při vyrovnávání se s onemocněním procházejí.
- Jakoubková, J. a kol. – *Paliativní medicína, Praha: Galén, 1998*. Z léčebného procesu nesmí vypadnout lidská bytost se svými duševními, duchovními a sociálními potřebami. A stejně důležité a smysluplné je léčit pacienta a poskytovat mu péči i tehdy, když výsledkem péče o něj není vyléčení.
- Křivohlavý, J. – *Psychologie zdraví, Praha: Portál, 2001*. Publikace věnovaná tématu duševního zdraví a nemoci, otázkám kvality života, poznatkům o mechanismech zvládnání stresu, faktorům podporujícím zdraví a odolnosti jedince. Zabývá se také psychikou nemocného člověka a vztahem mezi pacientem a lékařem.
- Küblerová-Rossová, E. – *O smrti a umírání. Co by se měli lékaři, sestry, duchovní a lidé vůbec naučit od umírajících pacientů, Turnov: Arica, 1993*. Průkopnická práce psycholožky, která v Americe počátkem 70. let odtabuizovala touto knihou téma smrti a umírání v západní medicíně. Popsala v ní také stadia vyrovnávání se se život ohrožujícím onemocněním, které, ačkoli byly později zpochybněny novějšími výzkumy, přinesly do popředí téma prožívání těžce nemocných a umírajících pacientů.
- Küblerová-Rossová, E. – *Otázky a odpovědi o smrti a umírání, Turnov: Arica, 1994*. Po velkém úspěchu knihy „O smrti a umírání“ byla autorka zvána na stovky seminářů věnovaných péči o vážně nemocné pacienty. Přicházeli lékaři, sestry, duchovní, sociální pracovníci, pacienti i jejich příbuzní, ale i pracovníci pohřebních ústavů a další. Tato kniha dává odpovědi na otázky, které zaznívaly na seminářích nejčastěji.
- Maslow, A. H. – *Ku psychologii bytia, Modra: Persona, 2000*. Teorie lidských potřeb je všeobecně rozšířená a známá, pokud vás však zajímá něco přímo od autora, na Slovensku od něj vyšla tato publikace.
- Medina, J. – *Pravidla mozku, Brno: BizBooks, 2012* a *Medina, J. – Pravidla mozku dítěte, Brno: Computer Press, 2011*. Amygdala a prefrontální lalok a jejich vliv na emoce a schopnost emoce kontrolovat jsou zmíněné ve dvou knihách výzkumníka a vývojového molekulárního biologa Dr. Johna Mediny.
- Parkes, C. M., Relfová, M., Couldricková A. – *Poradenství pro smrtelně nemocné a pozůstalé, Brno: Společnost pro odbornou literaturu, 2007*. Psychologické a sociální procesy, které doprovázejí umírání a smutnění popsané fundovaným a zároveň srozumitelným způsobem z pera autorů, kteří zásadním způsobem přispěli k rozvoji systému poradenství pro pozůstalé.
- Ptáček, R. – *Syndrom vyhoření u lékařů, Bratislava: I-med 2012 (e-learningový portál SLK pre celoživotné vzdelávanie lekárov)*. Každý třetí český lékař trpí syndromem vyhoření – takový je závěr dosud největšího výzkumu syndromu vyhoření, který organizovala Česká lékařská komora ve spolupráci s 1. lékařskou fakultou Univerzity Karlovy v roce 2013 a zúčastnilo se ho téměř 15 tisíc lékařů. Autor se v článku podrobně zabývá příčinami vzniku syndromu vyhoření, jeho projevy, ale i důsledky, které lékaři i pacientovi přináší a také možnostmi jeho léčby a prevence.

- Rogers, C. R. – *Klientom centovaná terapie*, Modra: Persona, 2000. Základy klientem centovaných rozhovorů a tři základních podmínek terapeutického rozhovoru (empatie, přijímání a autenticita) najdete v Rogersově knize.
- Reuter, K., Harter, M. – *The concepts of fatigue and depression in cancer*, *European Journal of Cancer Care*, 13(2):127–134, May 2004. Článek věnovaný dvěma významným a často se vyskytujícím faktorům, které negativně ovlivňují prožívání a zvládání pacientů s onkologickým onemocněním.
- Rush, M. D. – *Syndrom vyhoření*, Praha, *Návrat domů*, 2004. Praktický průvodce, který vám pomůže zhodnotit míru vašeho vyčerpání, rozlišit a pojmenovat faktory, které se na jeho vzniku podílely, porozumět jeho projevům a aktivně hledat způsoby jeho zvládnutí.
- Sadalla, G., Henriquez, M., Holmberg, M. & *Community Board Program (U.S.)*. (1987) – *Conflict resolution: A secondary school curriculum*. San Francisco, CA: *Community Board Program*. Techniky aktivního naslouchání jsou převzaty a upraveny z manuálu komunitního vzdělávacího programu řešení konfliktů.
- Silverman, J., Kurtz, S., Draper, J. – *Skills for Communicating with Patients*, San Francisco: *Raddiffe Publishing Oxford*, 2008, *Second Edition* a Kurtz, S., Silverman, J., Draper, J. – *Teaching and Learning Communication Skills in Medicine*, San Francisco: *Raddiffe Publishing Oxford*, 2009, *2nd Edition* – skoro všechny statistiky, studie a výzkumy, které zmiňujeme, jsou vybrány z těchto dvou skvělých monografií.
- Tavrisová, C., Aaronson, E. – *Chyby se staly (ale ne mou vinou)*, Praha: *Dokořán*, 2012. Kognitivní disonance jako mechanismus vysvětlující nepochopitelnou neschopnost lidí změnit svůj názor, i když se očividně mýlí, je hlavním tématem skvělé knihy plné příkladů a výzkumů na iracionální reakce lidí, pokud jsou okolnostmi nuceni změnit svůj názor.
- Tschuschke, V. – *Psychoonkologie, Psychologické aspekty vzniku a zvládnutí rakoviny*, Praha: *Portál*, 2004. Psychoonkologie propojuje několik lékařských a humanitních disciplín, čímž poukazuje na fakt, že nádorové onemocnění je multifaktorově podmíněno a takto je třeba k jeho léčbě přistupovat, pokud chceme pacienta léčit komplexně.
- von Thun, F. S. – *Jak spolu komunikujeme*, Praha: *Grada Publishing*, 2005. Praktickou a v běžném životě využitelnou komunikační teorii čtyř aspektů komunikace najdete v publikaci autora této teorie.
- Vymětal, J. – *Základy lékařské psychologie*, Praha: *Psychoanalytické nakladatelství J. Kocourek*, 1994. Publikace přibližuje lékařskou psychologii jako obor, který se věnuje především psychologickým aspektům interakce lékaře s pacientem.

Doporučovaná literatura pro pacienty a blízké

- Givler, A. – *Hope in the face of Cancer: A survival Guide For the Journey You did not choose, Oregone: Harvest House Publishers, 2003.* Kniha, která nabízí emocionální, medicínskou a spirituální podporu ve chvílích, kdy se člověk poprvé dozví svou onkologickou diagnózu.
- Harpham, W. S. – *Happiness in a Storm, Facing Illness and Embracing Life as a Healthy Survivor, New York: W. W. Norton, 2006.* Publikace z pera lékařky, která sama prožila onkologickou diagnózu, o tom jak žít plnohodnotně navzdory závažným zdravotním potížím.
- Holland, J. C., Lewis, S. – *The Human Side of Cancer: Living with Hope, Coping with Uncertainty, New York: HarperCollins Publishers Inc., 2000.* Citlivě napsaná kniha pro pacienty a jejich příbuzné o tom jak zvládat onkologickou diagnózu, léčbu a život po ní. Její hodnotu zvyšují důležité medicínské informace, neboť autorkou knihy je lékařka – pionýrka na poli onkopsychologie.
- Janáčková, L. – *Život je boj, Praktický průvodce rakovinou pro nemocné a jejich blízké, Brno: Daranus, 2014.* Praktický psychologický průvodce pro pacienty s rakovinou a jejich blízké od uznávané české onkopsycholožky. Kniha je napsána hovorovým jazykem a snaží se obsáhnout všechny aspekty života, se kterými se pacient a jeho blízcí v průběhu onemocnění setkávají. Jejím hlavním přínosem jsou psychologické metody a praktické návody, které pacientovi pomáhají zvládat těžké období v boji o život.
- Silver, M. – *Moje žena má rakovinu prsu, Jak společně zvládnout těžké období diagnózy a léčby a být partnerce oporou při návratu do života, Praha: Reader's Digest Výběr, 2006.* Rakovina prsu zasahuje nejen samotnou ženu, ale i jejího partnera a jejich vztah. Tato kniha obsahuje mnoho doporučení, jak může manžel pomoci partnerce (i sám sobě) během diagnózy, léčení a návratu do života tak, aby ji podpořil a aby jejich vztah tuto životní krizi překonal.
- Simonton, C., Matthews-Simonton, S., Creighton, J. L. – *Návrat ke zdraví, Praha: Radost, 1994.* Využití metody řízené imaginace, díky které může pacient díky vizualizovaných procesů v těle ovlivňovat to, jak zvládá léčbu a samotné onemocnění – jeden ze způsobů, co může pacient vedle tradiční léčby udělat sám pro sebe.
- Vodrážka, P. – *Třiadvacet dialogů o rakovině, Praha: Galén, 2001.* Publikace lékaře, který zpřístupňuje odborné znalosti o problematice zhoubných nádorů laické veřejnosti tak, aby se pacienti dokázali ve složitých životních situacích způsobených nádorovými onemocněními dobře orientovat, aby se na základě správných informací uměli dobře rozhodovat a aby dokázali být v procesu léčby aktivní způsobem, který bude napomáhat uzdravení.
- Ware, B. – *Čo pred smrťou najviac ľutujeme, Ako nám naši drahí zmenia život, keď odchádzajú, Trnava: The Vision, 2013.* Beletristicky, avšak výstižně a pozitivně napsaná kniha o umírajících pacientech a tématech, o kterých si před smrtí povídají a pokládají je za důležité.